

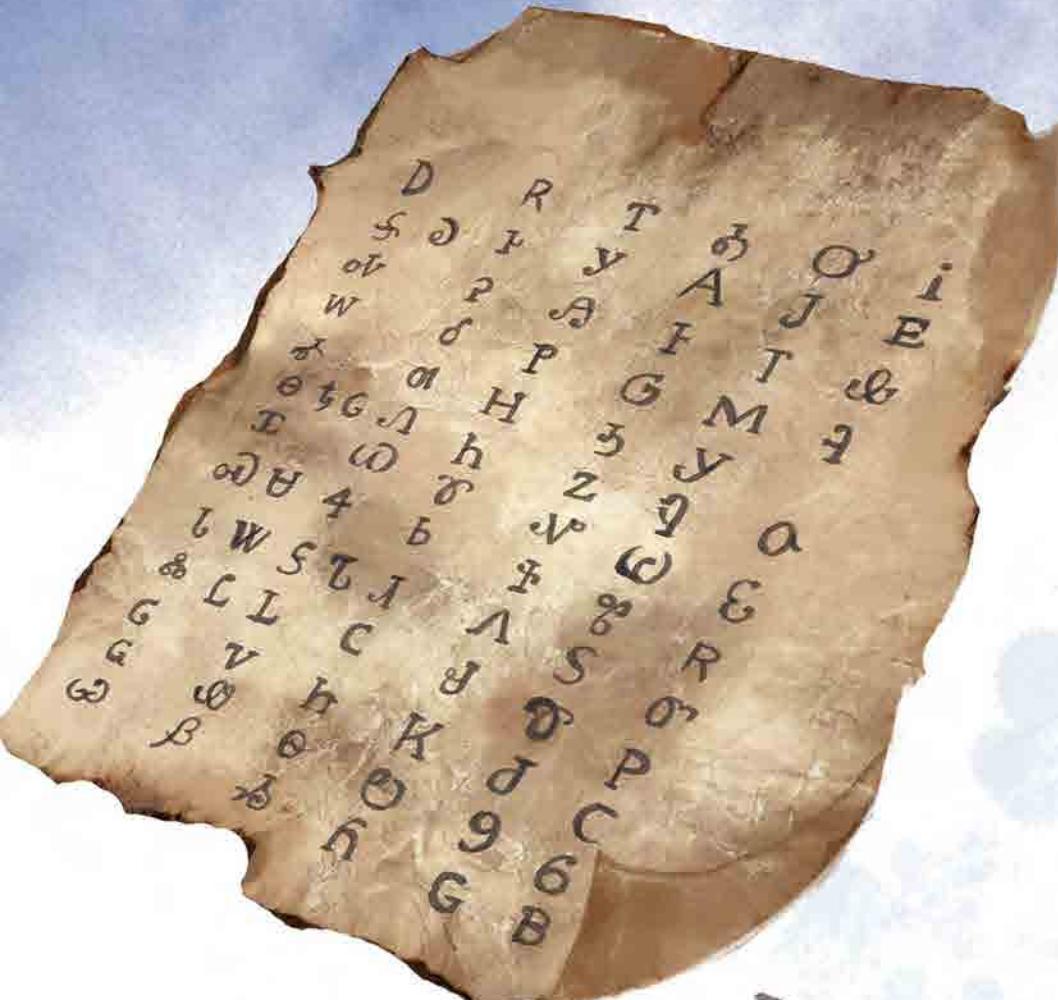
原住民族語言研究中心105年族語讀本

“Kawariva ka vasaw” amia

會說話的葉子

-霧臺魯凱語-

柯玉卿 譯

給讀者的話

原住民族語言研究發展中心（語發中心）自 2014 年 6 月成立兩年半，進行臺灣原住民族語言研究，辦理公開族語活動，已逐漸在國內外引人注意。其中，「族語讀本編譯」是一項具有多重意義的創舉，從語發中心選定故事撰寫中文文稿，到邀請熟稔族語、擅長書寫的族人譯者進行翻譯錄音以及想像力豐富的電腦繪圖師進行繪圖，再回到語發中心進行編排印刷，都一步步正在帶領臺灣原住民族轉型，從口語社會成為也能全面文字化的書寫社會。

談主題，「族語讀本編譯」企圖用臺灣十六族語逆寫西方，解讀西方；2015 年端出歐洲法國經典短篇小說《小王子》，2016 年《會說話的葉子》則超前華語出版界，讓一名美國印地安切羅基族人塞闊雅（ Sequoyah ）為族人創造書寫符號的故事首先披掛族語踏上了寶島。談過程，「族語讀本編譯」是族人譯者自我培訓，學習創造的舞台，不僅語言轉換困難 — 西方的想像及社會該怎麼用臺灣原住民的語言轉譯？印地安、切羅基族、條約、聯合政府 … 這些要怎麼翻成族語？ — 書寫體例也十分不穩定 — 該不該大寫？引號怎麼用？用半形還是全形？何時應該斷句？ — 種種問題蜂擁而至，使得不論是翻譯或寫作編輯，語發中心和族人都像踩在未知的領域，十分戰競，甚至不知如何是好。好一條刺激卻又不能（也不願）回頭的道路！談成果，一本本讀本精裝品陳列在桌上，既是族語師資可以利用教學或自修的材料，更是族語譯者彼此對話、思考又挑戰的無形空間，深化族語書寫的程度，豐富它的歷史。從主題、過程及成果來看，語發中心的「族語讀本編譯」著實非常精彩。

原住民族委員會及教育部於 2005 年會銜發佈的「原住民族語言書寫系統」以及原住民族委員會於 2014 年以原民教字第 10300268971 函頒的「原住民族語言標點符號使用原則」是本項工作的兩大參考依據。十六族語譯者使用的符號必須符合書寫系統，如有例外（以外語借詞佔多數）則加註說明，同時也須依據標點符號使用原則編輯文稿。然而，族人譯者們雖然可以掌握符號，對書寫成文還很陌生，數位化時代的鍵盤輸入法又更進階，因此時常出現沒有適當空格、半形及全形符號混用、大小寫原則不一致、斜體單雙引號紛紛出籠或出現羅馬符號書寫不會有的頓號（、）、書名號（《》）、間隔號（•）等情況，使得整篇文章讀起來格外辛苦，十分不符合一般使用羅馬書寫符號的著作慣例。若將十六族花招百出的情況兜在一塊兒，恐怕降低族人及非族人讀者對族語文書的信心及興趣。

因此，以 2016 年《會說話的葉子》整套讀本為例，語發中心編輯團自回收譯稿後，分別於 11 月及 12 月經過一修、二修，和譯者或信件或電話或面談一來一往，才確定文稿體例，而且從二度或三度回收的文稿中，都發現混亂的情形有所改善，可見族人譯者能吸收成長，族語文章體例穩定的一天確實指日可待。以下列舉《會說話的葉子》的體例標準：

1. 全文使用 Times New Roman 字型，半形字體，且段落起首縮行（約四格）。
2. 所有標點符號後均空一格。
3. 除依據「原住民族語言標點符號使用原則」使用八種標號外，亦使用：

- a. 冒號 (:) 標示引語、說明、介紹或舉例。[可從文章脈絡與賽夏族語長音標示「:」區隔。]
 - b. 雙引號 (“...”) 標示說話、專有名詞或具有特殊意義的名詞。為區隔標族語清喉塞音的符號「 ’ 」 (國際音標讀音為 / ? /) ，不使用具有相同功能且流行於英國或南非地區的單引號 (‘...’) 。
 - c. 斜體標示書名或條約。
 - d. 粗體標示故事重要人名。
4. 字母大小寫情況包括「全篇小寫」、「全篇字首小寫但專有名詞（人名或地名）大寫」、「全篇字首及專有名詞均大寫」等三種原則，依據各族譯者書寫習慣選擇，並適用全文。

臺灣原住民族語成為書寫語言的歷史雖然可自十七世紀說起，真正進入族語全面文字化的階段卻是近代才開始。主題場域還侷限（如聖經翻譯、教材編纂、教育部文學創作獎），對話空間也待建立。然而，族人只有經過一次次書寫練習，才會更加熟悉符號及書寫體例；也只有利用一篇篇翻譯創作不斷對話，才會實驗出真正的族語書寫共識，逐漸穩定書寫的傳統。這就是語發中心的努力及期待。我們不只是要端出教材；也不只是透過每一年的主題，實驗族語創作或介紹新知。我們真正期待的，是利用每一次合作與創作，讓族人在語發中心的舞台上逐漸形塑出最美的書寫姿態，讓自己的部落文化從沒有文字的傳統社會，穩穩當當地成為也能用書面語溝通的現代社會。這就是語發中心「族語讀本編譯」的創舉。

Yedda Palemeq (語發中心執行長)

Sapelaelane mitaane ki wapacase patululu

Kikay tangeane ka abuubulru ki Kacalrisiane, mialrika abuubulru ki lakacalrisiane.

Ku taasipane ki tairuburubuane ki swakaumasane ka nipaingane lacekele, paelreelreng kudra kacalrisiane niiyane ikay kaw nayka matulrulu ku kudrulu ku ulraw si pitu ka kudrulu ku ulraw, lutaiday ku umaumase kaumasane nayka taeneme ku kacalrisiane, matuakuakudha ikay ki taymapitulu si drusa ka kuka ka cekelle, kudra lazuku ikay kaw tayrima ka kudrulu.

Kikay kacalrisiane tapapangale kudra pangukay ki takawrivane pelaela, lasenay, ladarepe si kadapi, lrangici si kuakulaw pikay ki alrisapesape si pawcungulu kudra thingalenga lini si pacase ku drikisi lini, si kakadrua ku niarapacasane si maka silrigu si arapapapacase.

Kikay kacalrisiane kudra tacekecekelane ikay kaw taradrusanga ka iday italiakay ki kadaengane ki laamirika. Kikay lasu la arakay ku puku ini si papacase paakabalrithi ki drikisi, kisumalinga kudra “kay kacalrisiane kadrua ku pacase si kai silrigu ku kakuakudhane lini” kiiya.

Kikayng, laarakay ku nagane ini sunagane kwini nicegecegane ku angatungatu ki taelrelreelreng ka duduli ka baali kavay Karivunia Amirika si cegecege ku nguakay ki angatungatu ki cekelle saka 1890 ka cayli. Na piakay ku nidumingane ku sasingi ini ikay ki tasenatane ki swakay Lripuingi ki cekelle. Kay tangadrane ki swa tatigamiane Amirika saka 1980 ki cayli la insace ku maadraw ku kiti, si ka lringaw ini kwini sasingi. Adravane kavay talisapakalriwgu Laibiria kudra vaga si pacase ki Vai ka Amade zuku ngwakay iniane si adili kathariringa, lai kamanianenga kwini langwadadeethe kwini vaga ki Keri zuku?

Aneanelringa kikay lasu?

twalay ki cayli ki 1765 pakela ki cayli ki 1770: kiatulalake ikay Tinnasi siw.

saka cayli ki 1790: latupaapalra ki tina ini taluela mwa Ziuruzia kicakuane kibulru kudra tadaredarepane ki laubuubulu ka gingi.

saka cayli ki 1800: matuse kawamasane ku tina ini.

saka cayli ki 1809: pathagili kibulru ki laakinkivane.

saka cayli 1812 pakela ki 1814: mwa kuapingi si kikaruburu.

saka cayli 1815: marudrange si tulalakenga.

saka cayli 1819: papia talisapakalriwgu kavay Arabama siw.

saka cayli 1821: twalrepenge ku taugakuane kinkiw.

saka cayli 1822: mailuku ki lalake ini ka ababay mua Akense siw.

saka cayli 1824: kiabaai ku pakalrevu ku takinkivane.

saka cayli 1828: pwataluvaivay ku aswalaalanga ku sinbungu ki kacalrisiane.

saka cayli 1829: taluaela papia talisapakalriwgu Aukerahuma siw.

saka cayli 1830: wapacase ku sutu ki Amirika kwini *hulrice ki tataluelaelane ki laindia ka umaumase*.

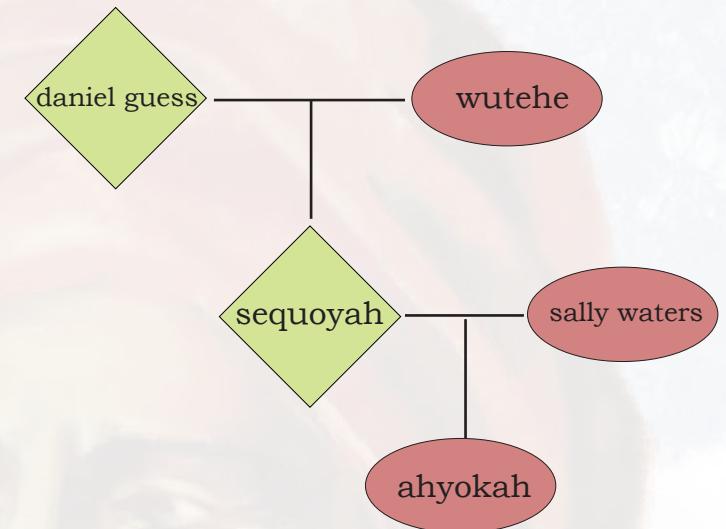
saka cayli 1838 pakela ki 1839: kadalranane ki lrese si marivurivu ku sakacekele.

saka cayli 1840: paralubu cegecege kwini sihu ki tairuburubuane ki swa kaumasane ki lacekele.

saka cayli 1842: matuase mua Mikesike kipasilape ki wasarawnga ku zuku si vaga lini kwini yakay laniabuubulruanenga.

saka cayli 1843: wapacay ikay Mekesike, tara mavalrulu kacay li ku tapanianiakanane ini.

Kay lasu sia **Sakuya**, ka zuku ki talitalrawane ka India, ala tapaaruakay dreele kwini...

“Kawariva ka vasaw” amia

Maibuibu ku lazuku ikay kadaengane Amirika

Sak ziday ki 1770, kikay yatalikay talitalrawane ki laveke Amirika ka India zuku kaika kaiwathingale kwini ki singi tali Yurupa kela kay mulrakaw ka talrelrede ka laumaumase saka idaynga ku cayli, sananga kikay yakay talitalrawane si talivanale ka taylrima ka zuku-Cikesu, Ziruki, Ziuketu, Kerike si Saiminure ikay ki maca lini, kikay wakela mulrakaw miaki badhabadha ikay liniane.

Kikay India zuku kakudhanenga lini kwini mauasakesakene ki lapasiagiagisi lini, kaiwasusu ku swataliuu ka India zuku ku swa Igitise, swa Paranse, swa Sepanise, kudra pasudalruane si mapakisupisupilrane ka thadalrane. Kikay kadaengane acebe ki twaumase ka yabelenge, kay umaumase tarakadrekadrenge si kaaakathane, pakay kudra amakadalrudalruane ki laminzuku, ikay kudra ki latangimiamiane, kudra apakisupilrane ku kadaengane laka kaika akiamudane madu.

Lakamani kwidra, kikay taylrima ka zuku si singi Yurupa lamaelreelrengi panianiake ikay kadaengane Amirika. Kay lalasu taluaela mwanga ki kadaengane ki swa India, laikaynga ku tadredrelane lini kwini cekeli, paysu, sihu, takisusuane, kiraisinga kwini tugaku tabulrubulruane ki lataradindu. Kikay lazuku lakawrivariva ku vaga lini, kathadalrane ku taalualupane tathalidrulidrukane lini, lataku kicaucakuane ku Igerisane, si mathathathakaynga si mathaetharevenga ki singi Yurupa ka laumaumase. Lumaelre mapapedrenge, sana kai maelre makakaruburu, kudra tamacapicapilane lini singiakay kudra ki latangimiamiane si manuela kayngnay ku lamaelaelane.

Kikay amani kuidra ziday ki takitulalakane ki Sakuya. Kudra zuku ki lasu ka swa Ziruki lamaagisi pikay ki talisapakalriwgu kaadravane Misisipi, talitalrawane si talisapakalriwgu ka Ziruki, langualay ku takauladhanenga ku tamaagisane, adravane dulruane makakawriva, ai makedlanga kudra tamadaredarepane ki kiacapili liniane si tacekecekalane lini. Ku taasipane ki swa Igitise, kikay swa talitalrwaane ka Ziruki ku umaumase lini ikay kaw taulrawnga si eneme ka kudrulu.

Takitulalakane si tapatwaladhane ku takipakidreedremane lini

Kwini takitulalakane ki Sakuya kavay cekele talitalrawane Ziruki amani kikay Tinnasi siw Amirika, ku nagane ini ku Igirisane sia **Ziuruzi Gayse**. Ku saw Zirkiane sia Sakuya. Ku tama ini ainukunga ki Ziruki si singi Yurupa, sia **Danire Gayse**. Ku tina laka swa Ziruki, ka sia **Utehe**. Ku tama ki Sakuya maulainga ku takitukudhane ki tacekecekalane lini, laka amaninga ku tina ini ka Utehe ka mwaringeangeanga lapu liniane. Kwini alisu laarakay ku rarukurukudru si lasakikaruburane si malangalangay ki zuku lini ku lrangici ki bulabulay, ala malra kwini lalarangici kilangay kwini ki singi Yurupa, Amani saka murikay ki laumaumase, lamuesaesay ku tathathakadhane ini.

Sakalavalakeana, kay Sakuya ikay ki maca ki zuku ini kaika kiamurikay, malialiane, kiadreedreme cacapange. Saalupu lasulisi, si kadula ku thili ku drapale ini, mubalrake ku paculru, la driadrialranenga lu daadavace, thithithilane, la kai maka kielreelre ki lavavalake kivavavange. Sana ibalriw ku tina ini, kay lasu laparalubu siwbay; lukatuase papulatadre ku tina ini, la itavaneana drnagalru ki daane lini. Kay lasu mainuinu, kaika makalra ku vaga ini, ai kudra kasamaimaliane si pagaagarangane laka kalra ikay ki kidredreme ini.

Satara mapusalenga ku cayli ini kay Sakuya, ku tina ini lamailuku liniane taluela mwa kavay Ziuruzia, kay lasu laikaynga kwini kicakuane ki tadaredarepane ki takaiyane ka lagingi. La kitarathainu, ku tina ini lakatuase kaumasane, ku Sakuya lasatalu ki lrigelane saalrimanane ini, darepe ku tathaithariri ku usara ku gingi, lasilu si tabengelradhane, kiakadalame ki singi Yurupa ka laumaumase. Ku labadhabadha lapasapukaune ki Sakuya mia ki latasaalrimane pacase ku nagane ini pikay kwini ki langidadarepe ini. La kidredreme kay Sakuya, ai kaiwathingale ku apangimiane pacase?

Singika lavavalake arakaykay ku vaga ki Ziruki makakawriva ki tina ini, kadruana ku tamuane ki takibulrubulruane, laka kadrua ku wabulru iniane watumane madu pacase ku vaga ki Zikuria. Adravane ka ainuku ki swa Yurupa, ala dulrunga arakay ku Igerise pacase pikay kwini ki lagingi ku nagane ini, ai kay lasu takidredremane, luiyasi la ikay ku nimakavalane laka Sakuya amia kudra pacase ini, Iritara ka saniange turamuru ku tharirane! La karengerenge si pelaela ki talragi ini kikay kidredreme ini, kwini talragi ini la pakasulrilringa iniane, madha kidredreme cacapnage ku kailringimia, sarara kwini kidredredreme su iya iniane. Kwini lutumane kailringimia. Ala thingale ku swa India papacase?

Ai, ku Sakuya kaimarimuru.

Kwini lasu singika lavavalake dredrele ki tina ini lu mathathakay ki swa Yurupa, ladreele kwini kadaengane lazuku ini aru kimalramalranga ki wakela mulrakaw, kudra namagarange si paamalebe ki drumane ka laindia kudra la sawvalay, kikaynga laka kadrunga ku tamakatumananane kiecebe ki kwange si kilaw ki wakela mulrakaw. Lakidreedreme kay Sakuya, kikay lamualrakaw Iritara ikay ku takamasanianianganane lini, saniange kwini lalrigilane lini pakawriva ki vasaw, kwini vavaeva kwini labuaburavane ka senate mabaabaai ku vaga si lathingalane. Apia kicakuane, ana kicakuane kay lazuku li sakacekele li iyaiya. Kay lasu lakidredreme, “luiyasi langimia kikay, lri dulru nay matiitilibi kitilibi kikay latalrelrede ka umaumase!”

Kaiana maka pwadriadringay kinkiw kay Sakuya, ala pasiasiangenga kwini twalay taliviri ku kiakaruburu. Pakay ku apalakebane ki kadaeangane, lamaelre ku swa Keri si kwapingi ki Igitise kiecebe ki swa Ziruki si kwapingi ki Amirika, ku Sakuya lakidawlu akuapingi ka taralrilrilriw. Ikay kwini ki lavainga, kay lasu la kaikaretege ku tadreelane ini ki lataabebelenge arakaykay kwini “vavaeva ku vasaw ki angatu” pasatedre ku niseketane ku lasacuunane ki kwapingi, la dreele ki sakacekele ini ecenge ku alrima lini kwini “vavaeva ka vasaw ki angatu” makitu silrigulrigu avavagavagaanga, miaki kiakawrivariva liniane, la aru kirimu kalritheethe ku kidredreme ini ku naw pia kwini iyaiya ini. Ana tumane lasaraidrengere paalikay ku tamakaruruburane iyaiya, si siwlri mubalriw kisamula kwini akinkivane akilrialringavane. Ala satara caylinga pulrabale, ku swa Ziruki si lakwapingi ki Amirika la paamalebenga ki swa Keri si lakwapingi ki Igitise, lapaalikay kikay tamakakaruburane lini.

Wadawlu ku akalriilrikane si thathiburane ka nikinkivane

Sangilribatenga ku tamakaruruburane, kwini siaulringa mubalriw mua Ziuruzia ka Sakuya ladarurunga ku asatacekecekelane ini ku cayli, kay lasu lakanudrange ki **Sri Vutese**, lapulapu kwini tawkitulalake ka lalake ka ababay ka **Ayuka**. Padrima ki amarasikayyane ki tacekecekelane lini, kay Sakuya kadrua ku tasaranane kidredreme kwini ki iyaiya si kinkinkiw ini.

Sakalakese, la kicacaligiri kilalalra lukawrivariva kwin ki zuku ini, sanaka kilalra ini ku pacase ki vaga ki Ziruki, lapikay kwini ki bakuru ki angatu pacase patuthingale, la kaitarathainu lakakalranga kudra nisarururubuane kudra labakuru ku kiapatuthingale kiapacase. “Irngimia ini lupiane kikay?” La iya kidredreme kay lasu, kikay thatthahaana kay pacase kay akulavane, kwini ngwakakay iniane ku bakuru ki angatu la kaabatenga kakadruanga ku tapikayyane tamasakaykayyane, lakaika arakaykayyane madu, adravane ini kaimaka ngwalringawnga. Lritara silape ku apangimiane ini ki lasu.

Ai, kwini latarudradadrangue ki cekele si lasakacekele ini lakipasamali kwini ki kisamulane ki lasu, la kirimunga makitu pulrialriavale mulralrakay si manemane kai kidredreme ki lasu iyaiya. Lamakitu mapaelaelanga kay lasu talika kiapucaemane kaika muadringadringai kiiya, alaw kitulrisi ki taratulrisi ki badha, si kawaiviivi ku irekeme ki aidriidringane ku atulisiene ki cekele iyanga. Ikay kwini kiziday, kudra makitu matwase mulrakaw ki cekele lini ku swa Yurupa la aru tapangapangale, kwini tamaka pamalebelebe ka sihu ki Amirika lakitubi ki swatalitalrawane ka zuku ki Ziruki katuase papia tali Akense iya, lamalra kwini talitalrawane si baai kwini talrelrede ka umaumase pikay kwini liniane. Saka pathagilane laka kaipalrayngi kay Sakuya, ai kwini makadruadrua ku amakadaudalruane si mapakisupisupilri ku kadaengane niyyane tukcingalre kidredreme, ala kamani kudra palrainginga ki lasu si lazuku ini kwini kikitubi lini sakabilrilinga. Kay lalasu latara drusa kacayli salri taluela mwa Alabama siw. Ala kwini kai mwabangalre taluela, kecengane kwini swa Ziuruzia ka zuku lakirimu kalavare ku takidredremane kaduay Manuela katuase taluela ki Sakuya kamaelrenga kwini ki singi Yurupa ka mwalrakaw ka umaumase, talika kiasikawkawlu kay lasu kikikay ki la talrelrede ka umaumase, pikay ki bakuru ki angatu papapacase kuakuakulaw, ku pasana tusinalrelreme ki lasakacekele ini. Thathatha kudra kaika mathingathingale lini, kudra la satulisiene ku lavage lakaynganaynga ngiburuburu, thuvugu sarawnga.

Kikay kaika kavagane si nidaedarepanenga ka vaga lakamani kudra kaika beserenga ki labaibay ini ka Sara. Kwini alisu lakathekelre alaw lriamaama kacaeme iya, lakagirimucu si lamalra kwini papapacase kuakuakulaw ki Sakuya ku bakuru ki angatu kwini lanierecane pwaki apui lama. Sadreele kwini kwalrialrialri ini kwini la nipapacasane kilama kaamudu, ku Sakuya laka salivalraw kasulri turamuru, lakakathane kwini lalake ini ka Ayuka ka pwopalra iniane. Lakai kawriva isaselebane, sakakayyane langurigi, mailu ku ki lalake ini ka Ayuka katuase kwini ki daane lini, tarakadalranane luludu kwini kaadraavne Alabama papu viri, papiapia kavay Akense siw, si taelrenga ki zuku ki swatali sapakalriwgu ki zuku ki Ziruki.

i E & 3
o c R P C 6 B
G G 6
K 5
J 9 G
S 7 J
T 8 L
F 4
H 3
P 2
R 1
A 0
G 9
M 8
U 7
Y 6
T 5
J 4
G 3
M 2
U 1
Y 0
T 9
J 8
G 7
S 6
L 5
C 4
h 3
e 2
b 1
w 0
t 9
G 8
L 7
v 6
β 5
h 4
e 3
b 2
c 1
l 0
h 9
t 8
r 7
w 6
s 5
t 4
l 3
c 2
h 1
e 0

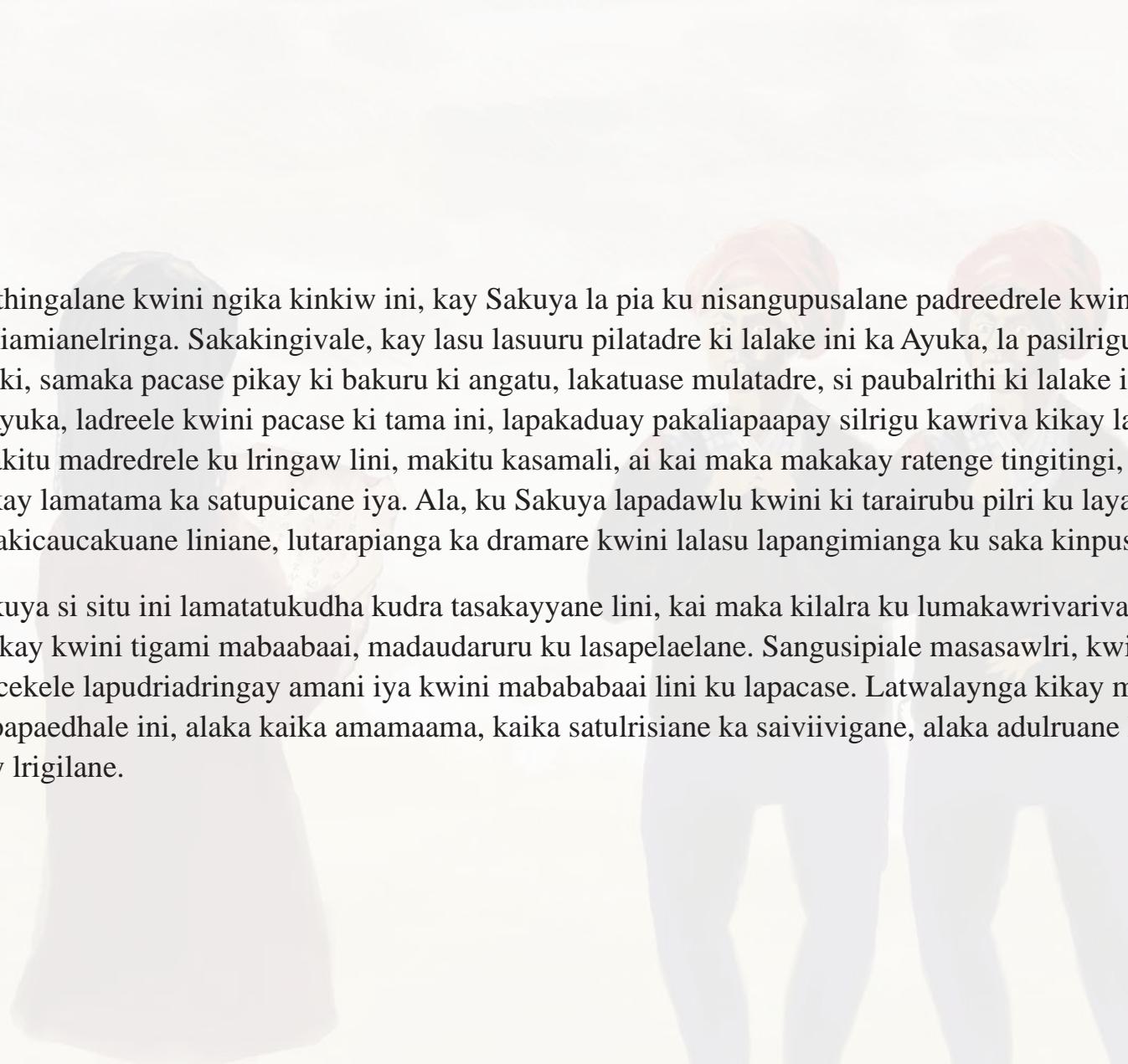
Alaka, yakaynga kudra nimaka kinkinkiwngka ki Sakuya pikay ki aulru ini!

Lapakaelanga ki natapangimiane sakalakese, ku Sakuya la arakaynga kudra tamatupukupukuane ki vaga suburu swacenge kwini lapacase vaga ki swa Ziruki, ala pikay kudra sapatuthingalane kwini lalingaw, yakay kudra apatuthingalane ku nikisalruane patwalay ki Igirisane, yakay kudra ngibabekace ini. Satulrepengenga la sarubu ku mavalrulu si eneme ku sapatuthingalane ku lingaw ki swa Ziruki. Ikay kadadalranane lini, labulrubulru ki lalake ini ka Ayuka. Lakaitarathainu, ku Ayuka lamakitu thingalenga kwini lasapatuthingalane, si dulru avavaga si silrigu pakilalra kwini baai ki tama ini kwini lapacase ki Ziruki. Kwini yakay ki alrima lini ku bakuru ki angatu lamakitu avavaganga! Kikay lrigilane pangimia langiesaynga!

Ku Sakuya lakisuteane ki sakiaragay si maliluku ki Ayuka kisamula papia Akense siw, sidramadrama ani tarumara ku swa Ziruki kikay paedhale ini.

Lakai makathingale, kwini swakay kwini ku zuku ini sakilalra, la kaika maslru iniane, paakeakeakelraw kay lasu kawriva iya. Lamalra kwini lamatama iluku pwa ki tamatama ki swa **Ziwru Lurui**, kudra tamatama lasikawlu kudra latarudrawdrange si tamagarange cegecege kudra lrisingibila dreele ka tayrubaune, alaiyasi kay Sakuya alaka twalrisilrisi, la makakay pathavungu si papacay inaine.

Pakay ku apathingalane kwini ngika kinkiw ini, kay Sakuya la pia ku nisangupusalane padreedrele kwini ki lri singibila dreele ku tangimiamanelringa. Sakakingivale, kay lasu lasuuru pilatadre ki lalake ini ka Ayuka, la pasilrigu ku pia ku vaga ki swa Ziruki, samaka pacase pikay ki bakuru ki angatu, lakatuase mulatadre, si paubalrithi ki lalake ini pawdaane. Samudaane ku Ayuka, ladreele kwini pacase ki tama ini, lapakaduay pakaliapaapay silrigu kawriva kikay lapacase. Kwini la tarairubu lamakitu madredrele ku lrungaw lini, makitu kasamali, ai kai maka makakay ratenge tingitingi, kathekelre alaw madradresenge kay lamatama ka satupuicane iya. Ala, ku Sakuya lapadawlu kwini ki tarairubu pilri ku layacengecenge paasitu iniane, pakicaucakuane liniane, lutarapianga ka dramare kwini lalasu lapangimianga ku saka kinpusale padreedrele.

Kikay, ku Sakuya si situ ini lamatatukudha kudra tasakayyane lini, kai maka kilalra ku lumakawrivariva, kai maka madradreele, arakay kwini tigami mabaabaai, madaudaruru ku lasapelaelane. Sangusipiale masasawlri, kwini yakay ku tarairubu si sakacekele lapudriadringay amani iya kwini mabababaai lini ku lapacase. Latwalyangka kikay makitu kasalru iniane alaka ngipapaedhale ini, alaka kaika amamaama, kaika satulrisiane ka saiviivigane, alaka adulruane ki sakacekele kibuubulru kikay lrigelane.

D R T A J i
S F Y P G M
W P S H Z Y O
X H N W Q E
T W D K S R
A B L C J S O
G V H O K 9 6
B S H O N G B

17

D R T A J i
S F Y P G M
W P S H Z Y O
X H N W Q E
T W D K S R
A B L C J S O
G V H O K 9 6
B S H O N G B

e
o
g
l
n
x
w
s
w
θ

Kwini sapatuthingalane, kwini lingaw ki Sakuya lamianga ki apui daraisi palraeelre ki swa Ziruki.

Lapadalru, kudra lazuku ini pathagilinga kibuubulru paapacase; ku Sakuya lakipilri paagingi ki takaygigiane ki minzuku ki swa talisaapakalriwgu ka Ziruki. Ku swa takaygigiane labaai iniane ku pakalreva kwini ki maadraw ku takawnganane ini ki lasu. Ku simkiksi ki kirisitu kiwkay ka **Amuile Vusete** laciwungu ku vaeva ku sainsainsacane, padulru ku ahunyakane ku niara Zirukiane ku Sisiw; kudra aswalaalanga ku sinbun ki Ziruki zuku *Ziruki balakaw sinbun* laputaluvaivainga; kwini zuku lini ladulrunga patululu kwini sinbun ki singi Yurupa ka mwalrakaw, latarumaranga kudra latawkamani ku latangimiamiane si lathingalane ku sakacekele. Makalranga kudra kaika lringimia iya ta kayanganaynga adredrelane.

Ku Sakuya langitumanenga? Kay lasu thadalraneana kudra selebane ini, wamuanga ki akatuasanenga mubaabadhane tuvaeva bulrubulru ku pacase ki Ziruki, lamialri papianga ki sanzice taasipane, tapawtaletalekane, lrigilane kaungu ki swa sihu, pasikaykay kudra bilrilanenga ki sakacekele kisamula.

Kwini lrese ka kadalranane si tamakawrivarivane ki minzuku

Patwalay kwini ki sinbun ki singi Yurupa, wadreele kay lalasu kikay ki lamwalrakaw kaika amaniga kudra kiatubadhabadhaana. Amanilringa lini ka ngiabalre ka pidaanane, kitubinga ki Sakuya si swa talisapakalriwgu ka Ziruki katuasenga taluela papia kavay talisapakalriwgu ki Aukelahuma siw.

Ku Sakuya lakecengane pasuusu kudra makadaudalru madu niiyane, si karedele ki wacekecekele si iday pulrabale ku swa Ziruki mua kavay talisapakalriwgu. Ai, maiya takalrana ku asuruana ikay Akense siw, si ikayyana ku asuru ikay ki katalrwanane kavay Tinnasi, taliviri Karulaina si Ziuruzia siw. Magirimucu kay lalasu, kaimaka paulringalringaw kwini namapaparalubu lini kikaruburu ka talragi, ala kakadrua ku tadreelane kudra tapasikayane lini ki lalasu, la pwapacase kwini *tataluelaelane* ki swa *India ka hulrice*, si panguvutha liniane si drima aka taysupate ka zuku taluela mua kavay Aukerahuma siw. Kudra wapacase kikay hulrice ka sutu ka **Siautu Rusevuthe** amia kay, adravane ka kai naku ka wadreele tu miaki wapacay ka India kidreedreme kay ki matharirir ka India, ai kaika thainiinunga ku madadaylane, kay lasu lri kai naw kivavagana ku sakamangeale ku takoumaumasananane ini luka ngituatumane, ai kudra ngarudungudungudu ka swakay talilriilringulu ki kacekelane malrilrigiliiana ki swa India.

Adravane pianga papukidremedreme pikay ki sinbun ki Ziruki, kikay swa talitalrawane si swa vanale ka tayrima ka zuku kiamalrana ki kwapingi bilibili si salrili pwa kwini ki kudrlu si eneme ka iday kuri ku sapapia talisapakalriwgu ka kadadalranane.

West
Cherokee

east
Cherokee

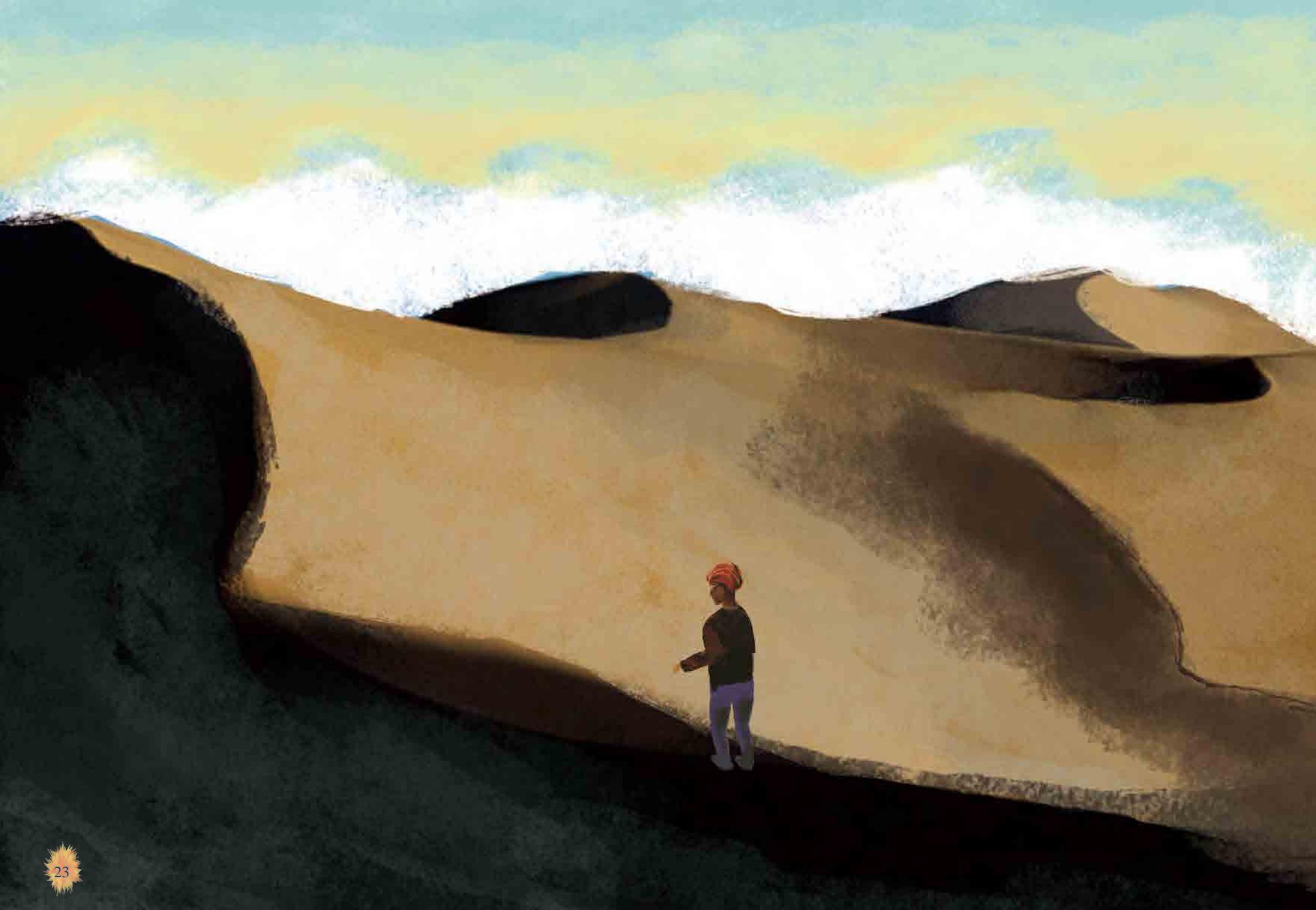

Kai palraingi ngwakalra iluku ku rarukudrukudru, laimay, akaneane si tana; adravane ka ngituatumane ku tangimiamiane ki saseverane matipangeangelrace, kai thengete kudra bulane si tasulrasulravane ku mathariri ku rarukudrukudru tamarasikaykayyane ki macaeme, waagisi ki cayli, kikay zuku ki Ziuketu, saiminure, Kerike, Cikethu, Ziruku paasuilaila satedre pukadalranane liniane. Ikay kay ki kadadalranane, talrimanga ka kudrulu pakela ki taeneme ka kudrulu ku sakacakele ki Cikethu ku ngwaniakane, tasupate kakudrulu ku swa Ziruki ku maulrase ku niake lini. Pakay kwini ki lawaudripi ku laumaumase, kikay sapapia tali sapakalriwgu ka kadalranane maru amaninga kudra takiculuculuane ki zuku, kikay tayngeane ka patengane ka “lrese ka kadalranane”.

Kaika maduay si daruru ki thiilane ki kadalranane, ku swa talitalrawane si tali sapakalriwgu ku zuku ki Ziruki lamadreedresenge maelreelre, laikay liniane kudra aswalaalanga taluela mwa kwini ku wacekecekele ki Sakuya. Ai, kudra lrese lini kadrua ku taidrengerane takamelane. Kikay taydrusa kiarimunga pathagili ku amakakarivuane madrikidrikisinga ikay sihu ki akicapilane, makakarengece ku puku si lahulrice ki cekelle lini. Tapia ku swa Ziruki ku ngwaniakane ikay kikay ki tamakarivurivuane, paelre kudra lalake ki amani ku aswalaalanga putaluvaivai ku sinbun ka Sakuya ku sawvalay ka lalake ini.

Wakebere si tubitubi kwini ki kawlrase ini ka lalake ini, papukidremedreme liniane ku amakadaudalruane lini, pakisamula ku acegecgane ku nimaelreelreane ku sihu, kai isadra ku amadrekadrekasane, sidrama kwini ki thadalrane ku arakaykay lini ku vaga ki Ziruki ku laumaumase makarawrathudu. Ikay kaw tarapia kadramare, ala makakadalru kikay taydrusa. Ku Sakuya la arakay kwini ngane ki “tamatama ki swa tali sapakalriwgu ka Ziruki” pacase kwini asingikayyane ka hulrice ki maelreelre ka sihu, kitubi ku taruamara kwini ki takela ku mapAAPangale, mapapaacepe ku tamapakaduladulane kwini ki tamakaririvuane lini. Ku Sakuya lakakecenge singikaykay kudra tinukucingalrane ku kakuakudhane ki swa Ziruku, kikay nibekacane si kadaengane ka nimaelreelrane amakisupisupilranane ki lazuku, ku amaka thaithaitharirane ki lazuku ala amani ku maadraadrawnga kudra tharirane niiyane. Lu pisadrane ku tangukakayyane ki kadaengane madu amani kudra twakuruane si baai ku taleke akaneane ki matiakurukuru ka umaumase.

Laibekace, kaika wamalra tarumara makanaelre ku tukucingalrane ki Sakuyu ku saw Ziruki. Asiluiyane kudra, kikay singi Yurupa mulrakaw arua drikisi arua drurudruru, adiadili kelakela kwini ki paacingane. Lukabilrilinga, ikay talidaane ikay talilatadre kudra amadrikidrikisane laaru ngubelebelengenga. Kilakikay la kaika maka dulruanenga kwini pasuludrunga ka Sakuya maka ruthuku maka rathudu.

Kudra biibilrilinginga ku tapagarangane mua ki matiaukuludru

Saka tarudrawdrangenga kay lasu, ku Sakuya la kilalra kudra yakay ku la swa Ziruki ku maulraunga twalay Ziruzia siw papia tali vanale taluela mwa kavay Mikesike, mialri kilalra ka yakay kudra kiakaruburu kaulraunga ku simauladhane ka vaga. Kay lasu lasidrama ku kipasilape kikay ki laumaumase, si sidrama ku kiadringayana kwini kiakarimuru ka vaga, alaw lrikamani ku akinkivane madu si sudalepe araky ka sapacasanenga ki la swa India iyaiya.

Ala amani kwini kudra biibilrilinga ku angukayyane ki tapanianiakane ini.

Ikay kwini kudra, tarudrawdrangenga ku lasu ka Sakuya. Kay lasu lakaredele kudra ki layacengecenge katuase mua, saikadadalranane la amuli ki kadalranane. Pakay kudra kaika asakaelemane ku taleke, ku Sakuya lasikawlu kidringay ku kadalranane, si susuru ku lrika amaka mangealane si drusa ku taleke, si pikay iniane kudra ki mameameale ka lilibi ikay kwini ukalava liniane. La kai makapulringaw, kwini lalangukathabarane sakatuase, lamaka mapusale ku taapasasilriane ku kadalranane lini, la maka kidringay kwini taikayyanenga sutelray ki swa Mikesike, sasiwlringa mua kwini ki liibi lakakdrua ku Sakuya ki taikayyane ini. Latapia kudra layacengecenge ku papia talivanale tarakadadalranane silape, ala dreele kwini ki tarudrawdrangenga arakay kwini tadavacane ki tarudrawdrange ngiabalay papiapia talicucubungu ini. Alaka kay Sakuya sakaina sakaeleme ku taleke ini matuasenga kiwni ki liibi, maesay ikadadalranane la ikay ku twakuruane si pakane iniane, ala kamani ku maka dadavaceanana ini daruru kikay.

Ku Sakuya sakabilrilinga ala maka daruru kavay Mikesike, kidringay ki sakacekele ini, ai kai kiadringay kwini niabubulruane kudra kiakarimurunga ka vaga, lakai maka velevelenga kwini ki sakacekele ini ka yakay Mikesike ku atupaapalrane iniane siwlriulri sutelray ikay Amirika. Ikay ki tasiwlriwlriane lini ikadadalranae, kwini tara mavalrulunga ku cayli ka Sakuya, lakatuase kay kaumasane, kay lasu lakidralrekenga pikay Mikesike.

Wabekace darepe ku pacase ki Ziruki kay Sakuya, ladulrunga ku sakacekele ini pathagilinga pakawriva ki “vasaw ki angatu”. Ku sakacekele lapacasenga paucungulunga pelaela kudra la drikisi lini, kicakuane ku lathingalane ki swa Yurupa, si arakaynga kudra linianenga ku tapacapacasane ngisasunagane, si matilitilibinga kwini ki wakela ka lamualrakaw si madrekadrekase mathingatheringale.

Kay lasu paathingalane ikay ki tapanianiakane ini kudra takidredremane tukucingalre ki swa Ziruki, amani kuini twakucingalre ki makathaitharirane, mapakisupisupilrane, tukalitane si pagagaranganane. Kwini “vasaw ki angatu” ki swa Ziruki kawarivanga, si pasalraelrenga kwini sulivatane, kaika mwacecekele tulisi; ka apakisupilrane, kaika waravase; ka maelreelre, kaika maeceecebe maulruulrudru; kamwassakene, ka kaika twdreadrekase.

[Saswacenganeana: ikay ki Igerisi, kay vasaw ki angatu si tamasapisapitane ki senate kwini ki vaveva tara sia vasaw amia, lakamni kikay “kawariva ka vasaw” amani kwini ki vavaeva ka tabalreane kwini ki yakay ki senate ka lapacase.]

中文原稿 (Yedda Palemeq 編著)

第 1 頁

編譯的話

這是一個原住民的故事，也是一個原住民族的故事。

聯合國估計，全世界有3億7,000萬名原住民，約佔世界人口6%，分布在72個國家，至少包含5,000多種民族。原住民族多數依賴口述、歌謠、編織、皮雕或壁畫傳遞知識與記錄歷史，而沒有文字及讀寫的傳統。

這位原住民生活在距今兩百多年前的美洲大陸。他靠自己的力量改寫歷史，突破「原住民族沒有文字及讀寫傳統」的說法，讓自己的民族和歐洲移民平起平坐。

現在，美國加州最高的紅杉木及1890年設立的國家森林公園以他為名，國會圖書館放過他的半身雕像，美國郵政總局在1980年出了一張價值19分的郵票，上面是他的肖像。甚至西非賴比瑞亞曼德族的瓦伊語書寫符號也受他影響，更何況是鄰近的克里族語呢？

他到底是誰？

第 2 頁

1765~1770 年 在田納西州出生

1790 年 隨母親搬到喬治亞州，學習製造銀器的技術

1800 年 母親過世

1809 年 開始研究

1812-1814 年 從軍打戰

1815 年 成家生子

1819 年 西遷到阿拉巴馬州

1821 年 研究完成

1822 年 攜女前往阿肯色州

1824 年 獲頒成就勳章

1828 年 第一份民族報紙出刊

1829 年 西遷至奧克拉荷馬州

1830 年 美國總統簽署《印地安人遷移法案》

1838-1839 年 眼淚之路及族人內鬥

1840 年 協助成立聯合政府

1842 年 前往墨西哥尋找失散的族人及傳說中的語言

1843 年 逝於墨西哥，享年近 80 歲

他是塞闍雅，印地安東切羅基族人，讓我們繼續看下去

第 4 頁

會說話的葉子 各族共存的美洲大陸

西元 1770 年代，現今美國東岸的印地安民族對一百多年前就從歐洲航海到美洲的白人移民一點都不陌生，尤其在東南部五大族—奇克索、切羅基、喬克托、克里克及塞米諾爾一眼裡，這些移民原來像是家裡的客人。

印地安民族一向有相互尊重及與鄰友好的傳統，不論對方是另一支印地安民族或英國人、法國人、西班牙人，友善及分享的原則都一樣。土地是神的禮物，人只是管理者，為了使各民族和平共存，在必要的情況下，分享土地也成為不得不的選項。

因此，五大族和歐洲移民共同在美洲大陸生活。他們遷到印地安領域，觀察歐洲移民的社會、經濟、政治、信仰，接觸宣教士辦的學校教育。族人一邊說族語，維持傳統漁獵生活，一邊學習英語，和歐洲移民交易或通婚。合則安，不合則戰，彼此的關係總是隨情勢而變化多端。

這是塞闍雅出生的年代。他的族群切羅基族以密西西比河為界，分為東切羅基族及西切羅基族，由於分隔久遠，即使語言相同，也已發展出各自的領導系統及生活型態。英國人估計，東切羅基族的人口大約 1 萬 6,000 人。

第 6 頁

出身及靈感的來源

塞闍雅出生的東切羅基族部落就在現今美國田納西州裡，他的英文姓名是喬治蓋斯，切羅基族名是塞闍雅。父親是切羅基族及歐洲移民的混血，名叫丹尼爾•蓋斯，母親則是純切羅基族人，名叫烏特赫。塞闍雅的父親很早就離家出走，完全是母親烏特赫撫養他們。她用工具及武器和族人交換動物毛皮，再將動物毛皮轉賣給歐洲移民，由於都是搶手貨，生意還算不錯。

小時候，塞闍雅在族人眼中有點無趣，怪怪的，老是想些有的沒的。因為一場打獵意外，導致他一隻腳受傷，膝蓋腫脹不消，從此跛腳，走路一拐一拐的，也就無法和其他小朋友一起玩。於是，當母親在家的時候，他就陪著做生意；當母親外出時，他則幫忙顧家。他生性害羞，話說得不多，好奇心及冒險的念頭卻是一點也不少。

塞闍雅約二十歲的時候，母親帶著他們往南搬到喬治亞州生活，他在那裡開始學習製作銀器的技術。不久後，母親過世，塞闍雅靠著他的藝術天分，製作精美的銀盤、珠寶及花瓶，十分受到歐洲移民顧客的喜愛。客人鼓勵塞闍雅像其他藝術家一樣在自己的銀器作品上簽名，塞闍雅很想，可是他不知道怎麼簽？

第 8 頁

他從小就和母親說切羅基語，從來沒有上過學，也沒有人教他怎麼寫切羅基語。雖然他有四分之一歐洲血統，最後也學會在自己的銀器上簽下英文姓名喬治•蓋斯，但是他常想，如果有一天他簽的是塞闊雅，那會有多好？！他興沖沖地和朋友分享這個念頭，朋友卻澆了他一大盆冷水，叫他不要胡思亂想，打消念頭。那是不可能的。印地安人哪會寫字呢？

可是，塞闊雅忘不了。

他從小就看著母親和歐洲移民交易，也看著族人的土地漸漸被移民佔去，以前打敗其他印地安民族的部落勇士多驍勇善戰，現在根本敵不過移民者的槍炮火藥。塞闊雅心想，這些移民肯定有他們過人之處，尤其是那項會使「樹葉」說話的技巧，一張張黃紙就可以傳達訊息及知識。他想要學起來，也想要族人學起來。他心想：「這樣一來，我們也可以和這些白人平起平坐了！」

塞闊雅還沒來得及仔細研究，北方就響起戰爭的號角。為了土地，克里族和英國聯軍對抗切羅基族和美國聯軍，塞闊雅被徵召擔任偵查兵。在這段日子裡，他不斷看見長官用「一片片樹葉」傳送秘密軍令，也看著同袍捧著「一片片樹葉」讀著念著，就像和它們對話，於是更加確定自己內心的想法。他巴不得戰爭立刻結束，回家繼續研究實驗。終於，一年多後，切羅基族和美國聯軍打敗了克里族和英國聯軍，這場戰爭就此結束。

第 10 頁

引起懷疑恐慌的研究

戰後，回到喬治亞州的塞闊雅已到了應該成家的年紀，他和莎莉•沃特斯結婚，養育剛出生的女兒阿優卡。除了照顧家庭以外，塞闊雅幾乎日日夜夜都和自己的想法及研究為伍。

一開始，他仔細聽族人說話，每聽到一個切羅基語單字，就在樹皮上畫一個符號，很快就累積了上千塊充滿符號的樹皮。「這樣行不通吧？」他心裡想，還有那麼多字要畫，腳邊的樹皮卻已經堆到沒有地方可放，不僅不實用，連他自己都記不住。他得想另一個辦法才行。

然而，部落耆老及族人都被他的投入嚇到，開始出現許多嘲弄、批評及揣測。大家謠傳他精神異常已經生病，否則就是中了敵族的巫術，在召喚黑色魔法要害整個部落。當時，歐洲移民人數也越來越多，剛打勝戰的美國政府要求東切羅基族往西遷到阿肯色州，把東部讓給白人移民居住。塞闊雅一開始不願意，但以為和為貴及土地也可分享的價值觀，讓他和部分族人最後同意了這個要求。他們利用兩年的時間搬到隔壁的阿拉巴馬州。不肯搬遷，堅持留在喬治亞州的族人則認為塞闊雅搬家就代表他和歐洲移民一個鼻孔出氣，搞不好他才是這些白人的走狗，在樹皮上東畫西畫的，就是要欺負自己人。各種不諒解、攻擊的言論於是紛紛出籠，漫天飛舞。

第 12 頁

這些八卦及閒言閒語終於讓妻子莎莉受不了。她害怕自己的丈夫瘋了，一氣之下便把塞闊雅畫滿符號的樹皮一把把地往大火裡。看著多年的心血付之一炬，塞闊雅非常失望沮喪，只有小女兒阿優卡陪在身邊。他默默不語，隔天便騎馬，帶著女兒離家出走，一路沿著阿肯色河北上，準備前往阿肯色州，和西切羅基族一起生活。

第 14 頁

原來，塞闊雅腦中已經有了研究成果！

一改之前的做法，塞闊雅以音節為單位拆解每個切羅基語單字，然後替每個音節製造一個符號，有些符號是從英文借來的，有些則是他自己研發。最後總共整理出 86 個切羅基語音節符號。旅途中，他教阿優卡記這些音節符號。很快地，阿優卡不僅記下了符號，也能拼出或念出父親給她的切羅基語單字。他們父女手上的樹皮都已經說出話來了！這個方法成功了！

塞闊雅滿心歡喜帶著阿優卡一路奔向阿肯色州，希望西切羅基族能接受他的發明。

沒想到，那裡的族人一聽，還是不敢相信他，以為他胡言亂語。族人把父女倆帶到鎮長喬治•羅瑞面前，鎮長於是派一些耆老及勇士組成真相調查委員會，若判定塞闊雅在搞巫術，馬上執行唯一死刑。

第 16 頁

為了證明自己的研究，塞闊雅為真相調查委員會做了兩次示範。第一次，他讓女兒阿優卡留在門外，請委員念幾個切羅基語字，他在樹皮上寫下這些字後，便走出去，換女兒進來。阿優卡一進來，看著爸爸寫的字，輕輕鬆鬆地就唸出這些單字，委員們個個面面相覷，覺得很神奇，卻還是不敢下判斷，擔心這是父女之間的把戲。於是，塞闊雅請委員選定一些年輕人當他的學生，讓他訓練，幾個月後他們再做第二次示範。

這一次，塞闊雅和他的學生們分別站在不同的地方，聽不到彼此說話，也看不到彼此，完全只能靠書信往返，溝通訊息。往返數回之後，在場的真相調查委員會及族人確認他們溝通的訊息，從此信任塞闊雅的發明是真的，既不是怪力亂神，也不是巫術或黑色魔法，而是族人都可以學習的技能。

第 18 頁

塞闊雅的音節符號系統就像火一樣延燒整個切羅基族。

很快的，族人開始學習讀寫；塞闊雅被選為西切羅基族民族議會議員；議會也頒給他一個成就獎章；基督教宣教士撒母耳·沃斯特訂做一台印刷機，準備翻譯出版切羅基語的《聖經》；第一份切羅基民族報《切羅基鳳凰報》發刊；族人甚至翻譯歐洲移民的報紙，讓部落取得最新訊息及知識。許多大家以前認為不可能的事情都在發生。

塞闊雅呢？他不改寡言的性格，全心投入切羅基語書寫符號旅行教學，也開始轉向思考數學數字、農業技術、政府功能，為族群的未來努力。

第 20 頁

眼淚之路及民族內鬥

從歐洲移民的報紙中，他們發現這些移民已經不再是家裡的客人。他們反客為主，要求塞闊雅及西切羅基族人再遷到西邊的奧克拉荷馬州。

塞闊雅堅守以和為貴的原則，和家人及上百戶切羅基族人一起西遷。不過，仍有不少族人留在阿肯色州，甚至留在更東邊的田納西州、北卡羅來納州及喬治亞州。他們心中氣憤，不解為什麼幾年前一起打戰的盟友，竟然不顧他們的貢獻，簽署《印地安人遷移法案》，又逼他們和其他四族搬遷到奧克拉荷馬州。簽署法案的白人總統西奧多·羅斯福說，他雖然不認為好印地安人就是死印地安人，但是八九不離十啦，他也不會多問第十位人品如何，因為最粗野的鄉下人也比印地安人文明多了。

儘管切羅基民族報不斷呼籲，東南部五大族還是被軍方強制送上超過 1,600 公里的西遷之路。

第 22 頁

不准多帶家當、衣服、食物或毯子；不管氣候環境多麼嚴峻，更不管衛生及醫療是否完備，每隔一年，喬克托族、塞米諾爾族、克里克族、奇克索族、切羅基族就分別上路。在這條路上，奇克索失去 5,000 到 6,000 位族人，切羅基族失去 4,000 條人命。對倖存的族人來說，這條西遷之路簡直就是種族屠殺，那是一條真實的『眼淚之路』。

好不容易抵達路的另一端，東切羅基族和西切羅基族團圓，其中包括最早遷過去的塞闊雅一家人。然而，眼淚卻沒有停止。東西兩群反而開始陷入政治惡鬥，爭奪權力及資源。幾名切羅基族人在這場內鬥中喪生，包括民族報第一位主編以及塞闊雅的兒子。

塞闊雅抱著喪子之痛，呼籲和平，呼籲成立聯合政府，不斷協商，希望講同一種語言的切羅基族人可以團結。幾個月後，兩方達成協議。塞闊雅以「西切羅基族領袖」的名義簽署聯合政府法案，要求接受新移民，原諒內鬥期間的傷害。塞闊雅堅持切羅基的傳統價值觀，大自然及土地為所有族群共享，族群和諧才是最大的善。放棄領域就像施捨食物給窮人，真正的切羅基人會願意為了最大的善而吃虧。

當然，不是所有切羅基族人都接受塞闊雅的價值觀。畢竟，歐洲移民總是得寸進尺，一步步把族人逼向更小的角落。未來，在內在外的抗爭對立漸漸浮現。這些也都已經不是年邁的塞闊雅可以控制的了。

第 24 頁

最後的冒險

在他晚年的時候，塞闊雅聽說有一群切羅基族人很早就從喬治亞州南遷到墨西哥，也聽說有一個失傳已久的古老語言。他希望找到這些族人，也希望發現失傳的語言，也許可以研發出適用所有印地安民族的書寫符號。

那將是他生命中最後一段旅程。

當時，塞闊雅年紀已經很大。他和一些年輕人一起出發，途中不小心迷了路。為了不斷糧，塞闊雅讓年輕夥伴去找路，留給他約十二天的存糧，讓他在一個乾燥的洞穴中等待。不料，年輕夥伴們一走，來回就是三個禮拜，雖然找到定居在墨西哥的族人，回到洞穴之後卻已經找不到塞闊雅。幾位年輕人沿著往南的路線搜尋，終於看到老人家用年邁的步伐慢慢的往前走。原來塞闊雅在斷糧前就離開洞穴，所幸路上都有遇到居民接濟，才能走到現在。

第 26 頁

塞闊雅最後抵達墨西哥，找到了族人，但是沒有找到傳說中的古老語言，也沒能說動住在墨西哥的族人隨他回到美國居住。就在回程的途中，年近八十的老人家就此辭世，他被葬在墨西哥。

塞闊雅創造切羅基族書寫符號，讓族人也可以使「樹葉」開始說話。族人記錄傳述自己的歷史，學習歐洲移民的知識，同以具有書寫傳統的民族自稱，和移民平起平坐溝通談判。他活出了印地安切羅基民族的基本價值觀，那就是熱愛和平、分享、關懷及冒險。

切羅基族的「樹葉」說話了，而它傳遞訊息的是和平，不是侵略；是分享，不是佔有；是共存，不是對立；是尊重，而不是歧視。

“Kawariva ka vasaw” amia

會說話的葉子

執行單位：原住民族語言研究發展中心

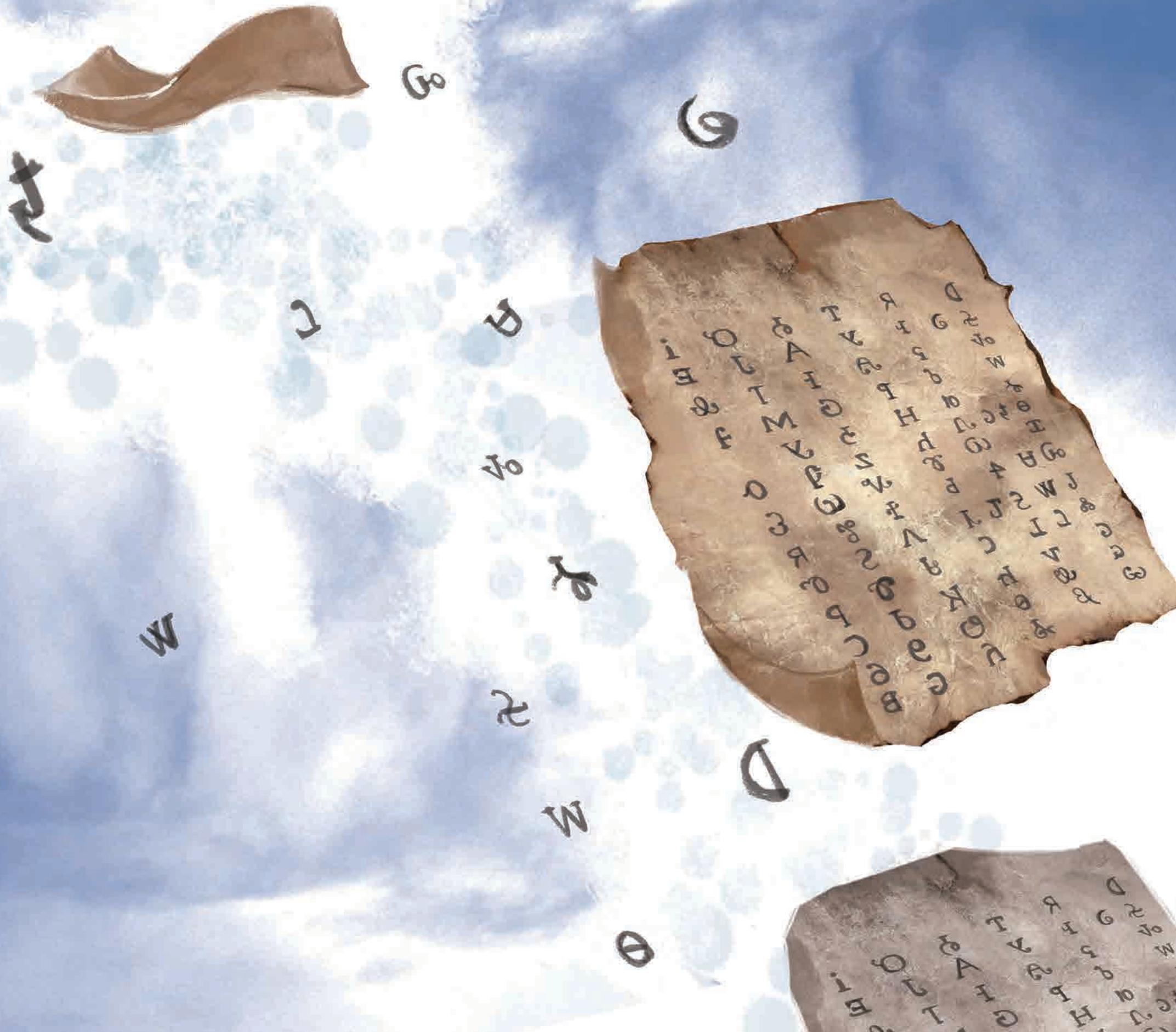
總編輯：Yedda Palemeq 執行長

族語翻譯：柯玉卿（霧臺魯凱語）老師

美術編輯：李齊軒 繪圖師

責任編輯：A'do moco' 研究助理

原住民族委員會版權所有 © 2016

6

A

9

X

X

M

0

D

8

C

M

t